R E C E N Z E – R E V I E W S

Casas C., Brugués M. & Cros R. M. (2003): Flora dels bryòfits dels països Catalans 1. Mosses. 2. ed. – Institut d'Estudis Catalans, Barcelona. [279 pp.] ISBN 84-7283-583-9.
Náklad 300 výtisků, cena 30,05 EUR, recenzovaný výtisk je deponován v knihovně botanického oddělení MZM v Brně.

První vydání této mechové flóry vyšlo v roce 2001. Region, který pokrývá, zahrnuje Katalánsko, Andorru, Valencii a Baleárské ostrovy. Území má rozlohu 70.000 km^2 a tvoří ho zóny pobřežní, subaridní, vnitrozemské až po horské oblasti Pyrenejí do výšky 3000 m. Tento prostor je rozdělen do téměř devadesáti správních regionů. Flóra zahrnuje 667 druhů mechů, což představuje 85% mechů uváděných z Iberského poloostrova; pojednávány jsou i infraspecifické taxony. Na revizi herbáře Barcelonské university, který tvoří základ pro sepsání flóry se podílelo kromě tří autorek též patnáct předních evropských specialistů na jednotlivé skupiny. Klíč k určování rodů sestává ze dvou částí, první z nich rozlišuje 36 skupin, druhá pak už vede k rozlišení jednotlivých rodů. Systematická část, uspořádaná podle čeledí, má u každého rodu morfologický popis zhruba v rozsahu známém z našeho klíče Pilous & Duda (1960). Klíče k určování jednotlivých druhů jsou s využitím terminologického slovníčku, byť pouze v katalánštině, dobře srozumitelné. Nomenklatura odpovídá práci Casas (1991), s některými aktualizacemi.

U každého druhu je asi třířádkový popis nejvýznačnějších určovacích znaků. Ekologické poznámky jsou velmi stručné, přibližně rozsahu, odpovídajícímu klíči Frey & al. (1995). Rozšíření je zachyceno pomocí výčtu jednotlivých regionů Katalánska, Valencie a Baleárských ostrovů v nichž se taxon vyskytuje. Frekvence výskytu je vyjádřena pomocí šestičlenné stupnice a vztahuje se na celé území. U některých taxonů autoři rozlišují jejich hojnost zvlášť v Katalánsku, Valencii a Baleárských ostrovech.

Je-li u některých druhů udáno synonymum, je toto uvedeno na druhém místě – oproti běžným zvyklostem stejným typem písma. Rozlišení kurzívou najdeme ale v rejstříku taxonů.

Názorné ilustrace jsou originální (autorkami jsou A. Barrón, I. Filella a E. Ruiz), kreslené podle mechů rostoucích v Katalánsku. Celkem flóra obsahuje 75 půlstránkových tabulí. Jen u některých druhů je znázorněn habitus, pravidelně pak tvar listů, tam kde jsou důležité pro determinaci též buněčná síť, řezy, případně detaily sporofytu. Kromě nejvzácnějších druhů (rrr) jsou ilustrovány všechny ve flóře obsažené druhy. V závěru flóra obsahuje slovník odborných výrazů, ilustrovaný třemi celostránkovými tabulemi a kapitolu o sběru, určování a ukládání mechorostů v herbářích.

Překážkou pro užívání klíče se může zdát na první pohled katalánština, základní znalosti francouzštiny nám ale situaci ulehčí. Flóra je vítaným pomocníkem při studiu mechů rostoucích ve Středomoří i ve vysokohorských oblastech Pyrenejí. Publikování regionálních flór, které předcházejí projektu bryoflóry Iberského poloostrova, je jistě efektivní strategií.

Casas C. (1991): New checklist of Spanish mosses. – Orsis 6: 3–26.
Frey W., Frahm J.-P., Fischer E. & Lobin W. (1995): Die Moos- und Farnpflanzen Europas. – Gustav Fischer Verlag, Stuttgart - Jena - New York. [426 pp.]
Pilous Z. & Duda J. (1960): Klíč k určování mechorostů ČSR. – Academia, Praha. [568 pp.]

Ivan N o v o t n ý

Scheidegger Ch. & Clerc Ph. (2002): Rote Liste der gefährdeten Arten der Schweiz: Baum- und erdbewohnende Flechten. – Bundesamt für Umwelt, Wald und Landschaft BUWAL, Bern. [124 pp.]

Recenzovaný výtisk je v knihovně J. Lišky, cena neuvedena. Online na http://www.wsl.ch/land/genetics/pdf/Rote_Liste_de.pdf.

Ochrana biodiversity je důležitým závazkem pro stále větší počet států. Důležitým nástrojem pro realizaci tohoto úkolu jsou červené seznamy ohrožených a vzácných druhů rostlin a živočichů. Lišejníky sice patří mezi nejohroženější skupinu organismů, avšak počet specialistů studujících lišejníky je malý. Červené seznamy lišejníků jsou proto dosud udělány pouze na národní úrovni, a to ještě pouze několika států. Nedávno se k nim přiřadilo Švýcarsko.

Červený seznam je zpracován podle kritérií IUCN verze z r. 2001. Práce ovšem neposuzuje veškerou lichenoflóru, ale zaměřuje se na zástupce nejohroženějších ekologických skupin: epifyty a terestrické lišejníky. Do těchto skupin náleží celkem 786 druhů lišejníků, červený seznam obsahuje 295 (37%) zástupců. Pro každou skupinu je seznam vypracován odděleně. Nejohroženější skupinou jsou – podle očekávání – epifyti: 44% (230 druhů). Z terestických lišejníků je zahrnuto 24% (65 druhů). Kromě toho dalších 107 druhů (13%) je zařazeno do skupiny téměř ohrožených (kategorie NT) a 312 druhů v kategorii málo dotčených (LC). Celkem 38 druhů (22 epifytů a 16 terikolních) je v rámci země vyhynulých, 45 (35 ep. a 10 ter.) je zařazeno do kategorie kriticky ohrožených (CR), 96 (87 ep. a 9 ter.) do kategorie ohrožených (EN) a 116 (86 ep. a 30 ter.) do kategorie zranitelných (VU). Z hlediska typu stanovišť se nejvíce ohrožených epifytů nachází v polopřirozených lesích a starých porostech, pro terikolní lišejníky jsou takovým stanovištěm chudé travnaté plochy na vápencích s nikami volné půdy. Cenné jsou poznámky týkající se kritérií a jejich aplikace.

Jiří L i š k a

Z A J Í M A V O S T I – C U R I O S I T I E S

Brouci bryology?

Ne, opravdu nejde o novou dosud neznámou aktivitu populární liverpoolské čtveřice. Ale i tak je titulek zajímavý. O co však jde ? Je známo, že někteří brouci požírají mechy, v nichž prodělávají alespoň část svého životního cyklu. V zažívacím traktu brouka *Byrrhus* (*Pseudobyrrhus*) *luniger* Germar, 1817 (*Byrrhoidea*, *Byrrhidae*) uloveného J. Stanovským 14.4.1985 na Kotouči u Štramberka (čtverec síťového mapování 6474) byly objeveny zbytky lístků mechu z čeledi *Polytrichaceae*. Fragmenty okrajů lístků s několikabuněčnými zuby a kousky asimilačních lamel zúžily možné zástupce až na dva, ale bezpečně určit rod se nepodařilo. Podle papil na vrcholových buňkách lamel je jasné, že zbytky patří buď druhu *Pogonatum urnigerum* (Hedw.) P. Beauv. nebo *Polytrichastrum alpinum* (Hedw.) G. L. Sm. Štramberský Kotouč je lokalitou, kde sbíraly snad všechny generace moravských bryologů. V seznamu dosud známých mechorostů okolí Štramberka ale žádný z uvedených dvou druhů není. Obsah střeva brouka – objevitele, který je bezkřídlý (a tedy nelétá), je jednoznačným důkazem toho, že *P. urnigerum* nebo *P. alpinum* na Kotouči rostl nebo ještě roste. Nezbývá, než Kotouč navštívit a mech dohledat, ovšem priorita nálezu již patří brouku *Byrrhus luniger*.

Z. H r a d í l e k a M. B o u k a l